

Óttinn og öfgatrúin hverfa, er menn fara að trúa því, að guðirnir sé ekki til,— en hvorttveggja er þó hjátrú—. Þekkingarleysið skapar hjá öðrum trúleysi fyrir því, sem háleitast er allra hluta, en hjá hinum bætir það þrælsótta ofan á óvirkilega trú um tilveru hins Eilffa og Miskunsama. (2)

En hvað sýnist yður? Hefir þó ekki guðsafneitandinn, borinn saman við þann hjátrúarsjúka, þessa yfirburði? Hann neitar tilveru guðanna, hinn trúir að þeir sé til. Hann beiðist einkis af þeim, en hinn hugsar sér þá voðalega, sem eru miskunnsemin sjálf, þá kvalara, sem eru föðurgæzkan sjálf, engu eyrandi þá sem eru hlífðin og skjólið, og það, sem er óviðjafnanlegt að allri fullkomnun, fullt ójafnaðar og siðleysis. Og svo koma látúnssmiðirnir, steinhöggvararnir og kertasteypararnir og segja við þá öfgasjúku: „Sjá, líkamir guðanna eru líkir yðar“, og svo mynda þeir líkneski. Hinir klæða þau, og falla fram fyrir þeim og tilbiðja þau. (6)

Ekki er heldur öfgatrúin æðri guðsafneitun á gleðistundum lífsins né manningnum meiri sæla. Þegar menn halda sérstakar hátíðir, helga leiki, innsetningar athafnir*, fyllast guðmóði* eða halda guðunum fórnar og lotningar daga —saklausar skemmtanir í sjálfu sér— þá er guðsafneitandinn við slík tækifæri með háði og flimti, og jafnvel spottast að slíkum athöfnum. En sá hjátrúarsjúki vildi gjarnan fagna, en má það ekki, og er að því aumari. Þegar borgin er full fórna og friðþægingargjafa, er sála þess öfgasjúka manns full angistarópa. Hann krýnir sig með vínviði og ber kórónuna á bleiku höfði. Hann fórnfærir

*) Innsetningar athafnirnar voru með ýmsu móti, þegar nýtt fólk var tekið inn í leynisöfnuði hinna ýmsu trúflokka suðrænu þjóðanna, en jafnan álitnir helgir siðir. Þannig, er menn voru teknir inn í Mýthra-kyrkjuna, voru þeir látnir skírast í nausblóði, taka hina svonefndu blóðskírn, er átti að hreinsa þá af öllum saurugleik, líkamlegum og andlegum.

**) Guðmóður (orgé), æði, líkt og fylgdi þjónustugjörð ýmsra trúarflokka í heiðinni tíð, til dæmis Dionysiusar kyrkjunnar, þar sem menn slógu dans og fóru hamförum eins og æðisgengnir.